

כמה זמן אתה מקדיש לטיול היומי עם הכלב?

Category: בראשית, נח

בעשרות השנים האחרונות החל העולם לפתח מודעות גבוהה לצער בעלי חיים, אולם התורה הורתה על כך כבר לפני אלפי שנים, וקראה להאזין לבעלי החיים שצערם לא נשמע.

ההיתר לאכול בשר

לאחרונה ביקרה אצלנו משפחה שבנה התקרב אל היהדות. הם סיפרו שקודם לכן הוא היה צמחוני, וכשהחל לשמור שבת הוא נהג להתארח אצל משפחות שונות בשבתות ובחגים. בכל מקום שהוא התארח שאלו אותו כיצד הוא אינו אוכל בשר בשבת, הרי זו מצוה. וכך שבת אחרי שבת הוא נאלץ להתמודד עם השאלות שהפנו אליו מארחיו והוא נאלץ להתנצל ולהסביר שוב ושוב שהוא צמחוני ואינו אוכל בשר. עד שלבסוף הוא נשבר והחל לאכול בשר.

לאמיתו של דבר, על פי הלכה אין כל חיוב לאכול בשר בשבת. אדמו"ר הזקן פוסק בשולחן ערוך שיש חובה לענג את השבת ^א "עונג שבת" ^ב וזה מבוסס על דברי הנביא ישעיהו "וקראת לשבת ענג" (ישעיהו נח, יג). וכיצד מענגים את השבת? "במאכלים ומשקים החשובים להם עונג". כלומר, בשבת עליו לאכול אוכל משובח ומיוחד שמסב לו לאדם עונג מיוחד. ואדמו"ר הזקן ממשיך וכותב: "ואין חיוב לאכול בשר ולשתות יין בשבת אלא לפי שמן הסתם יש לרוב בני אדם עונג באכילת בשר יותר משאר מאכלים ובשתיית יין מבשאר משקין לכן יש להם להרבות בבשר ויין" (שוע"ר הלכות שבת רמב, ב).

אבל כדאי לדעת שכל הרעיון של בשר הוא רעיון חדש לפי ערך.

בשעה שאדם וחיה נבראו הותר להם לאכול רק את מה שגודל מהארץ, "ולא הרשה לאדם ולאשתו להרוג בריה ולאכול בשר אך כל ירק עשב יאכלו יחד כולם" (רש"י בראשית א, כט).

וכך היה במשך יותר מ-1650 שנה עד המבול. אולם אחרי המבול "מכיון שתש כוחו של האדם", תוחלת החיים היתה פחותה ובאה תשישות כוח לעולם, התיר הקב"ה לבני נח לאכול בשר כדי שיהיה לאנשים יותר כוח, ובריאותם תתחזק (ראה 'התוועדויות' תשמ"ו כרך ג עמ' 615).

אך יחד עם ההיתר של התורה לאכול בשר, היא מיד הוסיפה הסתייגות חמורה: "אסר להם אבר מן החי" (רש"י בראשית ט, ד). מיד בהתחלה מלמדת אותנו התורה את האיסור של צער בעלי חיים, שאסור לצער בעל חי. נכון אמנם שמותר לשחוט אותו לצרכי אכילה או לצרכים אחרים של בני האדם, אבל מוכרחים לעשות זאת בצורה שתגרום להם הכי פחות צער וכאב.

בזמן שהעולם המודרני החל לחשוב על המושג של צער בעלי חיים, לפני שבעים ושמנים שנה, היהדות אסרה לצער בעלי חיים כבר לפני אלפי שנים! פוסקים רבים סבורים שאיסור זה הינו איסור מדאורייתא.

כיום נחשף העולם לדרך בה מגדלים בימינו עופות ובהמות לצרכי אכילה. מגדלים אותם בצפיפות גדולה ובתנאים ירודים ביותר שמסבים כאב וצער לבעלי החיים עד כדי כך שיש חיות שלא מסוגלות לעמוד על רגליהם. התורה כמובן אוסרת זאת (ראה גם 'אגרות משה' אה"ע ח"ד סי' צב).

צער בעלי חיים בתורה

בנוסף למה שמובא בפרשתנו בענין זה, הרי ישנם עוד כמה מקומות בתורה שמוזכר הענין של צער בעלי חיים:

א. בחומש שמות התורה אומרת שאם אדם רואה את השונא שלו עם חמורו שרובץ תחת משאו הכבד, הוא מחוייב לעזור לפרוק את המשא מהחמור למרות שהוא שייך לאוייבו המושבע משום "צער בעלי חיים". יהודי חייב להקל על הסבל של בעל חי (שמות כג, ה).

ב. בפרשת שמע שכולנו מכירים התורה אומרת "ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת", והגמרא לומדת מכך ש"אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמות" (ברכות מ, א).

ג. בחומש דברים התורה מצווה "לא תחסום שור בדישו" (כה, ד). אסור לחסום את הפה של הבהמה בשעת עבודתה ובכך למנוע ממנה לאכול תוך כדי העבודה משום שזה גורם לה צער.

ד. כולנו מכירים את הסיפור עם בלעם, אותו נביא מאומות העולם שרצה לקלל את ישראל ונמצא מברך. הוא רכב, כזכור, על אתונו ולפתע האתון סטתה מהדרך. בלעם שלא הבין מדוע האתון מתנהגת בצורה מוזרה, היכה אותה כדי להחזירה למסלול ולדרך המלך, אבל היא שוב נטתה וסטתה מהדרך עד שרבצה על מקומה והוא היכה אותה שוב ושוב. לפתע המלאך התגלה לבלעם וגילה לו כי הוא זה שעוצר אותה מללכת ולהמשיך בדרכה משום שהוא לא מרוצה מהדרך שבה הוא הולך.

אבל מה שמעניין בסיפור הזה שהמילים הראשונות בהם מוכיח המלאך את בלעם הן "על מה הכית את אתונך זה שלש רגלים" (במדבר כב, לב). לכאורה מה זה משנה בכלל אם הוא היכה את האתון או לא? מדוע המלאך מתעכב על הנושא הטפל הזה כאשר כל מגמתו ורצונו לעצור אותו מלקלל את עם ישראל? מדוע הוא מבזבז זמן ודיבורים על העוול שבהכאת האתון?!

מסביר הרבי, מכאן ניתן ללמוד הוראה עד כמה צריך להיזהר מצער בעלי חיים, עד כדי כך שהדבר הראשון שהמלאך מצא לנכון להוכיח את בלעם היה דווקא על העוולה שבהכאת האתון ('שיחות קודש' תשל"ג כרך ב עמ' 692).

קולה האילם של הנשמה

מדוע צריך לצוות על צער בעלי חיים? ראשית, משום שהם אינם יכולים להגן על עצמם. ויתרה מזו, לעתים הם אינם יכולים למחות על כך, יש יצורים שאף לא משמיעים קול כשהם סובלים. על האדם לפתח אפוא רגישות לבעלי חיים ולהבין בשכלו שפעולה פלונית עשויה לגרום סבל לבעל חי.

גם בחיינו האישיים יש יצור חי שסובל ומצטער אעפ"י שהוא לא משמיע קול ☹️ הנשמה שלנו. לכל יהודי יש נשמה שהיא חלק אלוקה ממעל ממש והיא ירדה למטה כדי לשכון בתוכנו. כשם שלבעלי חיים יש את הצרכים שלהם, וכשם שלגוף יש צרכים משלו כך גם ☹️ להבדיל ☹️ לנשמה שלנו יש את הצרכים שלה. היא צריכה את המזון שלה. אך מכיוון שמציאותה של הנשמה היא רוחנית ☹️ כך גם המזון שלה צריך להיות מזון רוחני.

ואף-על-פי שהנשמה אינה צועקת בקול גשמי שניתן לשומעו באוזן, זה עדיין לא אומר שהיא לא רעבה ולא צמאה לדבר ה'. הנשמה בוכה ב"קלא פנימאה דלא אשתמע". כשיהודי מקיים מצווה, מניח תפילין, או כאשר אשה מדליקה נרות שבת קודש או נתינת צדקה או תפילה וכו' ☹️ על ידי זה משביעים את הנשמה.

בימינו, כמעט כל אדם שמכבד את עצמו מחזיק ברשותו חיות בית, ובדרך כלל הוא נוהג להקדיש חצי שעה ביום כדי לצאת לטיול עם הכלב שלו. מן היושר שלפחות את אותה כמות זמן שהוא מקדיש לטיפול בחיית הבית שלו, הרי להבדיל אלף אלפי הבדלות יש להקדיש לצרכיה של הנשמה הרעבה והצמאה שלו. חצי שעה ביום להתפלל, ללמוד קצת תורה.

יהודים, קצת רחמנות על הנשמה!

(ראה גם 'תניא' פרק לא).